

ΣΤΩΜΕΝ ΚΑΛΩΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΤΙΔΙΡΕΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΟΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΤΟΣ 4°

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

ΤΕΥΧΟΣ 19°

ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ Ή ΒΡΑΧΜΑΝΙΣΜΟΣ

ΟΙ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥΣ

Ἰνδουισμός* ἢ Βραχμανισμός εἶναι ὀνομασίες μέ τίς ὁποῖες περιγράφονται οἱ πάμπολλες τοπικές θρησκείες, θρησκευτικές πρακτικές καί ἐπιμέρους σχολές (αἰρέσεις) τῆς Ἰνδίας. Ἡ θρησκεία τῶν Ἰνδῶν περιγράφεται ἀπό τούς Ἰνδουιστές μέ τήν ἔκφραση **Σανατάνα Ντάρμα**, πού σημαίνει «**Αἰώνιος Νόμος**», «**Αἰώνια Τάξη**» ἢ «**Αἰώνια Θρησκευτική Διδασκαλία**». Δέν ἔχει ἰδρυτή, οὔτε ὑπάρχει συγκεκριμένο πρόσωπο-σωτήρας. Ὁ ὅρος **Ἰνδουισμός** εἶναι ξενικός, ἀλλά εἶναι αὐτός πού ἔχει ἐπικρατήσει. Ἐτυμολογικά προέρχεται ἀπό τόν ποταμό Ἰνδὸ καί χρησιμοποιήθηκε ἀρχικά ἀπό τούς μουσουλμάνους πού ἔφταναν στήν Ἰνδία γιά νά προσδιορίσει τούς μή μουσουλμάνους Ἰνδούς. Ὁ Ἰνδουισμός εἶναι ἀποκλειστικό γέννημα τοῦ ἰνδικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐκτός Ἰνδίας ἐπιρροή του περιορίζεται μόνο σέ μικρό ἱεραποστολικό ἔργο στήν νοτιοανατολική Ἀσία καί τήν Ἰνδονησία. Ὁ ὅρος **Βραχμανισμός** εἶναι ἡ ἐπίσημη ὀνομασία τῆς ἰνδικῆς θρησκείας. Ἐτυμολογικά, ὁ ὅρος προέρχεται ἀπό τήν ὀνομασία τῆς κάστας τῶν Ἰνδῶν ἱερέων ἢ βραχμάνων (σανσκριτικά «**Μπράχμανα**») - κι ὄχι ἀπ' τόν ὑπέρτατο θεό τους Μπράχμαν - καί χρησιμοποιεῖται ἀπό τό 1000 π.Χ., ὅταν ἡ κάστα τῶν ἱερέων ἀπέκτησε τήν κοινωνική της θέση.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ

Ὁ Ἰνδουισμός εἶναι μιά ἐντυπωσιακά εὐπροσάρμοστη στίς συνθήκες κάθε ἐποχῆς θρησκεία. Περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία θρησκευτικῶν

πρακτικῶν καί ἐξελίσσεται συνεχῶς, ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στήν Ἰνδουιστική θρησκευτική φιλοσοφία κινοῦνται μέ ἀπίθανη ἄνεση ὁ ἰδεαλισμός, ὁ θεϊσμός, ὁ ἀθεϊσμός, ὁ πανθεϊσμός, ὁ μονισμός καί πλήθος ἄλλες ἐνδιάμεσες ἀντιλήψεις. Ἀρχικά, ὡς θρησκεία τῶν αὐτοχθόνων Ἰνδῶν, ἦταν οὐσιαστικά λατρεία τῆς φύσης, τῶν οὐρανίων σωμάτων, τῶν φυσικῶν φαινομένων καί διαφόρων ζώων ὅπως ἡ ἀγελάδα, ὁ ἐλέφαντας, ὁ πίθηκος κ.ἄ. Ἀργότερα ἐξελίχθηκε καί συστηματοποιήθηκε ἀπό τούς βραχμάνους (ἱερεῖς). Καθιέρωσε τήν ἰδέα ὅτι ὁ κόσμος διέπεται ἀπό κάποιο καθολικό νόμο **ντάρμα**, ἡ ἐπίγεια ἔκφραση τοῦ ὁποίου εἶναι τό αὐστηρό, ἱεραρχικό κοινωνικό σύστημα τῶν **καστῶν**, καθῶς καί τήν ἰδέα ὅτι ὁ κόσμος συνεχῶς φτάνει σέ ἕνα τέλος καί ξεκινάει ἀπό τήν ἀρχή. Τό ἀρχαιότερο ἱερό βιβλίο τους εἶναι **οἱ Βέδες** (Βέδα=Γνώση) πού περιλαμβάνουν ὕμνους καί λατρευτικές διατάξεις. Ἄλλες ἱερές συλλογές εἶναι **οἱ Μραχμάνας** μέ σχόλια σέ τελετουργικά θέματα καί **οἱ Οὐπανισάντ** πού ἐπιχειροῦν μιά φιλοσοφική ἐμπέδωση τῶν Βεδῶν. Στήν πρώτη Βέδα ἢ Ρίγκ Βέδα πού θεωρεῖται τό σπουδαιότερο κυριαρχεῖ ἕνας ἀνθρωπομορφικός πολυθεϊσμός. Οἱ ὕμνοι πού ἀποδίδονται σέ διάφορους θεούς, μαρτυροῦν ἕνα εἶδος φυσιολατρίας. Οἱ σημαντικότερες θεότητες πού συγκεντρώνουν τήν προσοχή τους οἱ Ἰνδουιστές εἶναι στό **Τριμούρτι**, στήν τριάδα τῶν θεῶν: **Μπράχμαν**: ὁ δημιουργός τῶν πάντων, ἡ ὕψιστη ἀπρόσωπη ἀρχή πού βρίσκεται πέρα ἀπό κάθε ὀρισμό, πάνω ἀπ' ὅλα καί μέσα σ' ὅλα, **Βισνού**: θεός τοῦ οὐρανοῦ καί συντηρητής τοῦ κόσμου καί **Σίβα**: ὁ

καταστροφείας. Δίπλα στον Μπράχμαν στέκεται ή σύζυγός του **Σαρασβάτι** προστάτιδα της Γνώσης, του Λόγου και της Μουσικής. Δίπλα στον Βισνού ή **Λάξμι** θεά της Τύχης, της Αγνότητας, της Όμορφιάς, της Ειρήνης και της Εύημερίας. Δίπλα στον Σίμα ή **Σάκτι-Παρβάτι** ή Αιώνια και Υπέρτατη Δύναμη του Σίμα. Άλλοι μικρότεροι θεοί είναι: Οι ένσαρκώσεις του Βισνού, ο **Ράμα** και ο **Κρίσνα** που θεωρείται θεός της αγάπης. Ο **Άγκνι**, θεός της φωτιάς. **Ίντρα**, θεός του πολέμου. **Σούργια**, θεός του ήλιου. **Βαρούνα**, θεός της Βροχής. **Γιάμα**, θεός του Θανάτου. **Κουμέρα**, θεός του Πλούτου κ.ά. Ο πιστός μπορεί να λατρεύει έναν ή περισσότερους από τα 330.000.000 θεοτήτων που κινούνται στο χώρο του υπερβατικού ή να πιστεύει απλά στην ιδέα ενός νόμου που διέπει τον κόσμο. Οι Ίνδοί δεν ένοχλούνται από τη λατρεία πολλών θεοτήτων. Τους αντιμετωπίζουν ως εκφράσεις και εκδηλώσεις της μιάς θεϊκής πραγματικότητας και υποστηρίζουν ότι είναι ύψεις και άντανακλάσεις του Ένός! (Ένοθεισμός). Ο κόσμος, για την ινδουιστική σκέψη, δεν δημιουργήθηκε από το Θεό εκ του μηδενός, αλλά κινείται αιωνίως με απρόσωπους φυσικούς νόμους. Ότι αντιλαμβάνονται οι αισθήσεις μας θεωρείται οφθαλμαπάτη **«μάγια»** κι όχι πραγματικότητα! Τό σύμπαν πιστεύουν ότι περιοδικά ανά 4.320.000 έτη καταστρέφεται και αναδημιουργείται, οι κόσμοι ανακυκλώνονται και αυτό τό όνομάζουν **«κάλα»**. Βασικό δόγμα τους είναι ή **μετενσάρκωση**. Θεωρούν ότι υπάρχει μιά διαβάθμιση των όντων, που αρχίζει απ' τά φυτά, τά ζώα και φθάνει στους υπέρτατους θεούς. Ο άνθρωπος βρίσκεται σε μιά ενδιάμεση βαθμίδα και είναι δυνατόν να ξαναγεννηθεί - όπως και όλα τά άλλα όντα - παίρνοντας διαφορετικές μορφές υπάρξεως! Τό άν τό **«άτμαν»**, (δηλαδή ή ψυχή του όντος, ή βαθύτερη ουσία του) ένσωματωθεί σε κατώτερη ή ανώτερη μορφή υπάρξεως, αυτό εξαρτάται από τό **«κάρμα»** του. Κάρμα σημαίνει **«πράξη»** (έργο), αλλά στην φιλοσοφία των ινδουιστών δηλώνει τό ποσόν ενέργειας, θετικής ή αρνητικής, που έχει συσσωρεύσει μιά ύπαρξη καθώς ζει και δρα μέσα στον κόσμο. Η άλυσίδα των γεννήσεων, θανάτων και αναγεννήσεων στην οποία είναι καταδικασμένο τό άτμαν (ή ψυχή), όνομάζεται Τροχός της Ζωής ή **«σαμσάρα»** (ανάκύκληση μεταβιώσεων). Λύτρωση ή **«μόξια»** για τούς ινδουιστές από την αδιάκοπη αυτή ροή της σαμσάρα και την όδύνη, θεωρείται ή συνειδητοποίηση **ταύτισης** του άτμαν με τό Μπράχμαν (δηλ. άτομικής συνείδησης ψυχής, με την παγκόσμια συνείδηση του υπέρτατου θεού). Η φιλοσοφία τους με απλά λόγια είναι ή έξης: Ο άνθρωπος,

άποτελώντας μιά σπίθα της Παγκόσμιας Ψυχής (του Μπράχμαν), δεν μπορεί να άποχωριστεί απ' αυτή την ένότητα με καμία πράξη ήθικης τάξεως (κακία). Τό Μπράχμαν, έφόσον είναι άπρόσωπο, δεν μπορεί να προσβληθεί. Αυτό που έμεις λέμε άμαρτία οι ινδουιστές τό λένε **άγνοια** και άπάτη του κόσμου, γι' αυτό επιδιώκουν την άπομάκρυνση από τον κόσμο έμβαθύνοντας στη **«γνώση»**, με την περισυλλογή του νου και την άυτοσυγκέντρωση (διαλογισμό), χρησιμοποιώντας διάφορες σωματοπνευματικές τεχνικές (π.χ γιόγκα), που σε κάνουν να λησμονείς κάθε τι τό όποιο σε βασανίζει. Έτσι ναρκώνεται ή συνείδηση και έπέρχεται ή **«μακαριότητα»**! Τρεις είναι οι δρόμοι πορείας προς τη λύτρωση όπως καθορίζει ή ινδική σκέψη. **Α'. Η όδός των έργων** (κάρμα-μάργκα), με κέντρο την ακρίβεια τελετουργικών έργων και θυσιών, ως προϋπόθεση άποδοχής εκ μέρους των θεών των αίτημάτων του ανθρώπου. **Β'. Η όδός της γνώσεως** (τζάνα-μάργκα), με κέντρο την άυτογνωσία ως άρνηση του κόσμου και ταύτιση με τό Μπράχμαν δηλ. τη Συμπαντική Αρχή, όπως έξηγήσαμε πιο πάνω. **Γ'. Η όδός της άφοσίωσης** (μιάκτι-μάργκα), ή άφοσίωση και άγαπητική προσκόλληση σε μιά όρισμένη θεότητα.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥΣ

Η λατρευτική ζωή στον ινδουισμό έμφανίζει μεγάλη διαφοροποίηση από περιοχή σε περιοχή, από κάστα σε κάστα, από θεό σε θεό. Για τον εύλαβη Ίνδο, αυτό που έχει σημασία είναι να λατρεύει Κάτι ή Κάποιον με όλη του την καρδιά. Κατά συνέπεια σηματοπίστηκαν διάφοροι λατρευτικοί κλάδοι που τονίζουν τη σημασία της λατρείας ενός συγκεκριμένου θεού, με τη διαμόρφωση και έφαρμογή ιδιαίτερου λατρευτικού τυπικού. Πέντε είναι οι σημαντικότερες ομάδες λατρείας, που συγκεντρώνουν έκατομμύρια όπαδούς.

1. Η Βαϊσνάβα, στην όποια ή ύψιστη πραγματικότητα ταυτίζεται με τό θεό Βισνού και τίς ένσαρκώσεις του, τίς **«άβατάρα»** (κάθοδος θεού).

2. Η Σάιβα, με κέντρο τον πολυδύναμο Σίβα.

3. Η Σάκτα έχει ως κέντρο λατρείας τη θεά Σάκτι (σάκ= γονιμότητα). Οι όπαδοί της πιστεύουν ότι χωρίς τη Σάκτι, κανείς θεός δεν μπορεί να ύπάρξει και να δημιουργήσει. Ως ή Υπέρτατη Μητέρα, άκόμα και ό ίδιος ό Θεός είναι άνίσχυρος, εάν πρώτα δεν τον γεννήσει εκείνη και εάν στην συνέχεια δεν ζευγαρώσει μαζί του, ώστε να γονιμοποιηθεί και να γεννήσει απ'

αυτόν! Η λατρεία της παρουσιάζεται ως όργανιστική, αλλά οι θιασώτες της ισχυρίζονται ότι οι πράξεις τους έχουν ανώτερο συμβολικό και φιλοσοφικό νόημα.

4. Η Γκαναπάτσα, ή λατρεία του Γκανέσα, του ελεφαντόμορφου θεού της σοφίας και της τύχης.

5. Η Σάουρα, πού αντικείμενό της έχει τον ήλιο. Ο υπέρτατος θεός τους **Μπράχμαν,** ενώ κατέχει σοβαρή θέση στη θεολογία τους, υποχωρεί όπως παρατηρούμε ολοκληρωτικά στη λατρεία τους!

Οι έσωτερικές πτυχές των μορφών της λατρείας είναι λαβυρινθώδεις σε ιδέες, όρους, πράξεις και τυπικά. Υπάρχουν τέσσερες κατηγορίες λατρείας: σε ναούς, ή οικογενειακή, ή άτομική και ή συντροφική. Ο ινδουιστικός ναός θεωρείται **«τό παλάτι του θεού»**, όπου φυλάσσεται το **εἶδωλό του** ή το **σύμβολό του**, παρά οικοδόμημα για φιλοξενία μεγάλων συνάξεων λαού. Μέ πολύ εύλαβεια οι Ινδοί τελούν τις **«σάμσκαρα»**, μύησεις, πού σχετίζονται με κρίσιμες καμπές της ανθρώπινης ζωής, όπως η γέννηση, ή όνοματοδοσία, ή έγκυμοσύνη, ή πρώτη φορά πού τό παιδί θά δει τον ήλιο ή πού θά φάει στερεά τροφή, ή γαμήλια τελετή, ή κηδεία κ.λπ. Υπολογίζονται σε σαράντα οι ιερές αυτές τελετουργίες. Επίσης, έχουν πολλές έποχιακές πανηγύρεις, όπως ή έορτή του νέου έτους **«Ντιουάλι»**, ή έορτή **«Χόλι»** με τον έρχομό της άνοιξης, ή φθινοπωρινή έορτή **«Ντασέρα»**, με κύριο θέμα την ανάμνηση του άγωνα του θεού Ράμα κατά του δαίμονα Ραβάνα. Πανάρχαιο επίσης έθιμο έχουν τις ιερές άποδημίες σε ιερούς τόπους πού συνδέονται με κάποιους θεούς. Κατ' έξοχήν, ιερή πόλη των Ινδών θεωρείται τό **Βαρανάσι**, γνωστό και ως **Μπενάρες**, στις όχθες του Γάγγη ποταμού, διότι εκεί κήρυξαν μεγάλοι σοφοί και προφήτες του ινδουισμού. Πιστεύουν ότι είναι τό κέντρο του κόσμου, έχει χιλιάδες ναούς και βωμούς και συρρέουν καθημερινά πλήθος προσκυνητών για νά τελέσουν τό τελετουργικό τους λουτρό (σύμβολο έξαγνισμού και κάθαρσης) και νά άκούσουν τά κηρύγματα διαφόρων διδασκάλων και άσκητών (γκουρού).

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Ο Ινδουισμός διαχωρίζει τούς ανθρώπους σε άυστηρά περιχαρακωμένες τάξεις ή **κάστες (βάρνας)**. Μέ τον όρο **κάστα** περιγράφεται ένας θεμελιώδης κοινωνικός θεσμός της Ινδίας, πού χρησιμοποιείται μεταφορικά για νά υποδείξει κοινωνικές διακρίσεις ή

έντονο κοινωνικό άποκλεισμό. Οι κάστες είναι τέσσερις ανώτερες: οι **μπραχμάνες** ιερείς, **οί ξάτριγυας** βασιλείς, άριστοκράτες και πολεμιστές, **οί βαίουςας** έπαγγελματίες και **οί σούντρας** χωρικοί. Όσοι βρίσκονται έξω από τις τάξεις αυτές θεωρούνται **παρίες** δηλ. παρακατιανοί, παρείσακτοι κι έχουν περιορισμένα δικαιώματα. Πιο κάτω κι άπ' τούς παρίες βρίσκονται **οί άσπρίουςας** (οι άνέγγιχτοι), οι οποίοι δέν συγκαταλέγονται στό σύστημα των καστών. Καλούνται επίσης και **τσάνταλας** (δηλ. μοχθηροί). Σύμφωνα με αυτό τό σύστημα των καστών, από τή στιγμή πού γεννιέται τό άτομο είναι ήδη καθορισμένο σε ποιά κάστα θά ανήκει για όλη του τή ζωή, χωρίς καμιά δυνατότητα άλλαγής (έλλειψη κοινωνικής μετάταξης). Οι κάστες έντάσσονται στην ιδέα του **«ντάρμα»** δηλ. της «αίώνιας θείας τάξης». Για τον λόγο αυτό ή ινδουιστική παράδοση έχει καθορίσει με προσοχή τά άτομικά και κοινωνικά καθήκοντα των ανθρώπων κάθε τάξεως και κοινωνικής ομάδας κι έχει υπογραμμίσει τήν ανάγκη περιορισμού του έγωισμού, τό χρέος για συνεχή πνευματική βελτίωση και άναζήτηση της αλήθειας. Η περί «σασάρα» και «κάρμα» διδασκαλία, ενώ παρουσιάζεται ως ήθική έρμηνεία, πού τονίζει τή σημασία των άγαθών και πονηρών πράξεων, προκαλεί ταυτόχρονα μιά άδρανοποίηση της κοινωνίας. Διότι άποδυναμώνει κάθε σκέψη έξεγέρσεως κατά της κοινωνικής άδικίας. Αυτό πού είναι κάθε άνθρωπος, πλούσιος ή φτωχός, ύγιής ή άσθενής, όφείλεται στό γεγονός ότι στην προηγούμενη μορφή ύπάρξεως είχε πράξει τό καλό ή τό κακό. Άμφισβήτηση των δογμάτων αυτών και άγώνας για κοινωνική ισότητα, σημαίνουν στην ουσία για τούς ινδουιστές, άγνοια των νόμων της ύπάρξεως και άσέβεια. Τό ιδανικό, είναι τελικά, ή πλήρης άπόσταση άπ' τις υποθέσεις της ζωής, ή άδιαφορία για τον κόσμο και τήν ανθρώπινη κοινωνία και ή άσκητική άναζήτηση της λυτρώσεως, πολλές φορές με τή μεσολάβηση κάποιας ψυχοσωματικής τεχνικής (γιόγκα), ή με ένα είδος νηφάλιας έκστασης!

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΥ

Στήν καθημερινή πράξη των ινδουιστών συναντά κανείς ένα άτέλειωτο σύστημα κοινωνικής συμπεριφοράς και τελετουργικής καθηκοντολογίας πού κυριολεκτικά βασανίζει τούς ανθρώπους. Οι κανόνες πού πρέπει νά τηρούν ανάλογα με τήν κάστα πού ανήκουν περιλαμβάνουν λεπτομερείς ρυθμίσεις πού καθορίζουν τον τρόπο λατρείας, ένδυσης, διατροφής κ.λπ. σε τέτοιο

σημείο, ώστε να καθορίζεται απ' αυτά ο βαθμός θρησκευτικής «καθαρότητας» του καθενός! Πρόκειται για μία επιβεβλημένη πειθαρχία που ταλαιπωρεί αφάνταστα την κοινωνία τους! Παρατηρείται τό περίεργο φαινόμενο να προτιμούν να πεθάνουν απ' την πείνα ή την αρρώστια, παρά να κάνουν κάποια σωτήρια πράξη εκείνη τη στιγμή της δυσκολίας, που όμως δεν υπαγορεύεται από τους κανονισμούς. Λόγου χάρη, αν και υπάρχουν πάνω από 400.000.000 αγελάδες (που τις θεωρούν ιερά ζώα), απαγορεύεται να σιτιστούν από τό κρέας τους, προτιμώντας να πεθαίνουν τά παιδιά τους απ' την πείνα. Απαγορεύεται να σκοτώσουν ακόμη και τους άρουραίους, έστω κι αν προσβάλλονται από θανατηφόρες επιδημίες! Οί βραχμάνοι «ιερείς» απαγορεύουν αυστηρότατα να σκοτώσει κάποιος ακόμα και κουνούπι! Ένω κατά περιόδους επικράτησε τό έθιμο να καίγονται οί γυναίκες μαζί μέ τόν νεκρό σύζυγό τους στην πυρά, γιατί πίστευαν ότι ή θυσία αυτή συνέβαλλε σε μία καλύτερη μετενσάρκωση τών συζύγων! Θεωρούν δέ ως υπέρτατο βαθμό τελείωσης για έναν ενήλικα την έκούσια παραίτησή του από κάθε λογής διατροφή έως ότου πεθάνει!!! Η όρθή τήρηση τών κανόνων πιστεύουν ότι έχει ως αποτέλεσμα τή συσσώρευση ωφέλιμης ενέργειας που θά εξασφαλίσει μία καλύτερη επικήμινη μετενσάρκωση ή τή λύτρωση, ενώ ή παράλειψη τήρησής τους ισοδυναμεί μέ άμαρτία που επιφέρει δυσμενή

μετενσάρκωση είτε σε κατώτερη μορφή ζώου (π.χ έντομου), είτε ανθρώπου κατώτερης κάστας. Κάθε παραβάτης τών κανόνων υπόκειται σε μία σειρά τελετουργικών έξαγνισμών για να επανενταχθεί στην κάστα του. Η πίστη σε κάποια θεότητα του ένδουιστικού πανθέου ή οποιαδήποτε διαφοροποίηση σε μεταφυσικές αντίληψεις είναι δευτερεύουσας σημασίας! Άλλωστε οί υπέρτατοι θεοί τους ως άπρόσωπες υπάρξεις δεν ασχολούνται και δεν παρεμβαίνουν στις ανθρώπινες δραστηριότητες και ούτε νοιάζονται γι' αυτές. Αναρίθμητες είναι οί αίρέσεις, που οί περισσότερες δεν άφορούν στή θρησκεία, αλλά στους κοινωνικούς και τελετουργικούς τύπους. Στο σημείο αυτό ο Ένδουισμός πολύ λίγο βοηθάει σε μία πολιτιστική άνοδο του λαού. Είναι βέβαιο πώς ο Ένδουισμός σήμερα περνάει σοβαρή κρίση. Η έκμηδένιση τών άποστάσεων μέ τά σύγχρονα μέσα συγκοινωνίας και επικοινωνίας, αλλά και τά ταξίδια πολλών λογίων Ένδων σε Δυτικές χώρες και ή επαφή τους μέ τίς επιστήμες και τά άλλα ιδεολογικά ρεύματα, έχουν άφυπνίσει αρκετούς Ένδους και μπορούν μέ βεβαιότητα να δούν τίς άτέλειες της θρησκείας τους.

Βασική πηγή: Τό βιβλίο του Άρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Άλβανίας κ.κ. Αναστασίου Γιαννουλάτου: «ΙΧΝΗΑΠΟ ΤΗΝΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΟΥ» Έκδόσεις: ΑΚΡΙΤΑΣ.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΑΝΤΙΑΡΕΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΟΣ: 6977582800

ΣΤΩΜΕΝ ΚΑΛΩΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΤΙΑΡΕΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΟΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρών

κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

N. Βότση 34, Τηλ. : 2610-320.602, Fax: 2610-279.533 email: i-m-patron@otenet.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Άρχιμ. Τιμόθεος Γ. Παπασταύρου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Πέτρος Κούλης, Γραφικές Τέχνες, Τηλ.: 2610-273.093, email: paulkoulis@gmail.com